

העיקר העיסקה, לא חשוב מי אשם

בועז סנג'ר 30.01.2013 20:00

מפסק הדין של בית המשפט המחוזי בתל אביב (מיום 19.12.12) בתיק פשעים חמורים נגד יצחק מימוני וגיל באשה עולה תמונה מטרידה. פסק הדין מתייחס לאירוע, שראשיתו בתקיפה של יצחק ג'ורג'י את יחזקאל באשה בעת שהאחרון ישב במסעדה עם חברו, יצחק מימוני. התפתחה קטטה, שבסיומה עזבו כולם את המסעדה. כעבור זמן קצר הם נפגשו שוב בקרבת מקום, ובעימות השני נדקר ג'ורג'י למוות, ויחזקאל נפצע בפניו מדקירת סכין. מימוני נכח במקום. בשלב מאוחר יותר הגיע למקום גם גיל באשה, אחיו של יחזקאל, ולקח את אחיו לבית החולים.

לאחר חקירת המשטרה הועמד יחזקאל באשה לדין, הורשע ברצח ג'ורג'י ונידון למאסר עולם. אחיו וחברו שוחררו לאחר שנחקרו. לאחר שיחזקאל הורשע, החליטו בפרקליטות להאשים ברצח בכוונה תחילה ולהעמיד לדין גם את אחיו ואת חברו.

התגבשה עסקת טיעון, שבמסגרתה הסכימו מימוני וגיל באשה להודות במעורבות בעבירת הריגה, כך שעונשיהם יהיו 12 שנות מאסר למימוני וארבע שנים לגיל באשה, שיודה בסיוע להריגה. חלק מהעסקה היה המרת ההרשעה של יחזקאל - שהיתה בשלב של ערעור - מרצח להריגה, כך שעונשו יופחת ל-19 שנים. אך אף על פי שבין הצדדים הוחלפו הודעות שהצביעו על הסכמה, בטרם נחתם ההסכם חזרה בה הפרקליטות (כנראה תחת לחץ של אבי המנוח ושל ארגון שמטרתו לייצג את עמדת קורבנות העבירות). המורשע יחזקאל, החבר מימוני והאח גיל עתרו לבג"ץ בבקשה לאכוף על הפרקליטות לקיים את ההסכם שלשיטתם כבר נכרת, אך עתירתם נדחתה. עד כאן לא מעניין כל כך. ואולם לאחר שלב ההוכחות קבע בית המשפט המחוזי, כי יש לזכות את מימוני ואת גיל באשה. זיכוי של האחרון מעניין במיוחד. בשונה מהזיכוי המקובל אצלנו (באותם מקרים נדירים שבהם בכלל מזכים נאשם), שהוא זיכוי מחמת הספק, גיל באשה זוכה "מחוסר ראיות מספיקות". כלומר, לא זו בלבד שלא היו נגדו ראיות המוכיחות אשמה מעבר לספק סביר, אפילו ראיות שמוכיחות את האשמה "במאזן הסתברויות" לא היו. מניתוח העובדות, לרבות מועד שיחת הטלפון בין יחזקאל לגיל באשה, הבינו השופטים, שגיל הוזעק למקום העימות רק בסיומו וכי כל מעורבותו היתה בהחשת אחיו הפצוע לבית החולים.

הפרשה מעלה שתי שאלות מטרידות: האחת - איך עלה בדעת אנשי הפרקליטות להאשים ברצח גם את גיל באשה? (ואולי ניתן לשאול זאת גם ביחס ליצחק מימוני). האין זו הוכחה נוספת לכך שנדרש פיקוח על המדיניות של הפרקליטות?

השאלה השנייה היא - האם גם לאחר ההוכחה שסיפקו המציאות ובית המשפט ימשיכו בפרקליטות לטעון, שאין כל חשש שבמסגרת עסקות טיעון יודו חפים בפשעים שלא ביצעו? הרי האח גיל, שהגיע לזירה רק לאחר מעשה, נאלץ להסכים להודות בסיוע להריגה (עבירה חמורה) ולהסכים לעונש חמור של ארבע שנות מאסר.

ייתכן שגיל הסכים לכך, מחשש שחרף חפותו הוא יורשע בהשתתפות ברצח וייגזר עליו עונש כבד בהרבה. ייתכן שהסכים כדי לעזור לאחיו, שהרי חלק מהעסקה היה המרת ההרשעה של יחזקאל מרצח להריגה והפחתת עונשו. כך או אחרת, יש להתייחס בכובד ראש לאפשרות הסבירה, שתעשיית עסקות הטיעון מאפשרת לפרקליטות הרשעות רבות מאוד וקלות מאוד הן של אשמים והן של חפים מפשע.

טיוטת החוק שדנים בה כיום בכנסת, שנועדה להסדיר את שיטת עסקות הטיעון, כלל אינה מנסה להתמודד עם בעיה קשה זו. כל שנדרש על פיה הוא להבטיח שהנאשם הבין את העסקה והודה מרצונו. ניתן וצריך לקבוע בחוק, שעל השופטים מוטלת החובה לעיין בתיק החקירה ולבחון אם יש ראיות משמעותיות המצדיקות את עסקת הטיעון ואת ההרשעה. כיום, די בכך שהנאשם מודה, וחסל. פרופ' סנג'רו הוא ראש החטיבה למשפט פלילי ולקרימינולוגיה במרכז האקדמי למשפט ולעסקים